

căci ele fixează în chip hotărîtor și logic pînă unde trebuie să meargă sentimentul național. Trebuie să-ți iubești țara înainte de toate și să gîndești mai ales la fericirea ei, dar în același timp, cea dintîi datorie a unui adevărat patriot este să aibă grijă ca ideile patriei să nu fie în contradicție cu fericirea omenirii întregi, ci dimpotrivă, să formeze una din bazele ei. Numai în aceste condiții, existența, dezvoltarea și mărirea patriei vor interesa omenirea întreagă. Cu alte cuvinte, devisa oricărui patriot trebuie să fie: Prin patrie, către umanitate — și nu: Pentru patrie, contra umanității. Tocmai așa am înțeles, noi polonii, ideea de patrie și în acest chip am iubit-o. Și, mai departe: „... ca să îndreptățești ființa ta trebuie să ai în afară de pumn și pline, o idee morală...”, căci „... un popor izolat nu este și nu va putea fi niciodată destul de tare pentru ca, fiind cauză de nenorocire universală, să poată să suporte apăsarea urii universale”¹.

Referindu-ne la conținutul articolului lui Sienkiewicz, remarcăm o înțelegere și o trăire superioară a sentimentului patriotic care lasă puțin în urmă pe creatorul romanului *Prin foc și sabie*. Fragmentul citat face parte din răspunsul lui Sienkiewicz la ancheta ziarului francez *Le Courrier Européen*, publicată sub titlul *Co myślę o Niemczech* (Ce gîndesc despre nemți). Nicolae Iorga își încheie articolul cu un scurt comentariu:

„Azi, cînd vultanii Poloniei celei vechi se așează în cuibul părăsit pretinzînd a încălzi acolo puii păsării de mult ucise, li se pot arunca în față aceste cuvinte de veșnic adevăr și de superioritate morală, pe care le-a scris unul din marii scriitori ai lumii”.

În anul 1905, cînd Sienkiewicz primește pentru romanul său *Quo vadis* premiul Nobel, evenimentul este semnalat de revista „Semănătorul” din București, care îi consacră cîteva rînduri, semnate de Iorga, la rubrica „Cronica”².

Cît de strîns este legat numele lui Sienkiewicz de lupta poporului polonez pentru păstrarea limbii naționale și a tradițiilor strămoșești se subliniază și în articolul *Greva școlărilor din Polonia*, publicat în „Luceafărul” din Sibiu (1907). Articolul relatează despre impunătoarea mișcare de la începutul anului 1907, cînd 40 de mii de elevi au declarat grevă, nevoind să mai dea dascălilor germani răspunsuri „pe nemțește”.

„Marele romancier Sienkiewicz n-a lipsit nici el pe poloni de cuvîntul său de îndemn și îmbărbătare, iar împăratului Wilhelm i-a adresat o scrisoare demnă, luînd în apărare limba și națiunea polonă”.

Tot astfel, articolul apărut în ziarul „Epoca” din 8 august 1905, p. 1, integrat în rubrica „Ecouri”, informează că „romancierul polonez H. Sienkiewicz a fost condamnat de Guvernul General cu arest în casă, pentru că a publicat și a semnat în ziarele ruse „o protestare contra rusificării școlilor poloneze”. După moartea scriitorului, numele său se întilnește tot mai des în coloanele ziarului condus de Iorga și în alte gazete, fie sub forma unor articole închinete scriitorului, fie numai în referiri presărate ici și colo”³.

¹ N. Iorga, *Sienkiewicz și idealul german*, în „Neamul Românesc”, 3 noiembrie 1916, p. 2.

² N. Iorga, *Cronica*, în „Semănătorul”, 1905, p. 937.

³ „Neamul Românesc”, anul XI, nr. 110, 12 noiemb. 1916. *Ce datorește biserica lui H. Sienkiewicz*, Arhim. Scriban. (Se anunță moartea lui Sienkiewicz și influența operei sale *Quo vadis?* asupra literaturii străine: Franța, Italia); „Neamul Românesc”, Iași 15 dec. 1916, *Polonia lui Sienkiewicz* de N. Iorga; „Neamul Românesc” 20 sept. 1917, *Amintirea lui Kościuszko*, de N. Iorga; „Timpul”, noiembrie 1931, *Henryk Sienkiewicz* (comemorarea a 15 ani de la moarte) de El. Eftimiu.